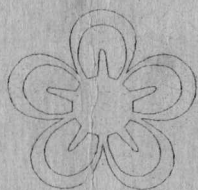

17(477)(082)

Л 64

*Літературознавство,
"Просвіта" і духовний ідеал українця*

*(Матеріали всеукраїнської
науково-практичної
конференції)*

Кривий Ріг
1994

Хорольська Т.А., Хорольський А.А.
м. Кривий Ріг

ФІЛОСОФІЯ І ПРОБЛЕМИ ДУХОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

І понині ведуться суперечки про те, що таке духовність. Але загальний підсумок цих філософських дискусій такий: духовність - це загальнокультурний феномен, який уміщує в собі не тільки абстрактно-теоретичні цінності й Ідеали, а й вчинки по-совісті, дії за законами справедливості, Істини, добра і краси.

Духовність - це особистісний спосіб Існування духовного світу людини і того соціального, де духовні людські цінності виступають як зібрання вирішальних питань і відповідей про добро і зло, красу і благо, призначення людини на землі, про те, як людині жити, щоб залишатися людиною. Саме тому, що духовність має особистісний характер Існування, Інколи ототожнюють її з душевністю. Це помилка тому, що остання - суто психологічний феномен як тяжіння однієї людини до Іншої на підставі цінностей Істини, Добра і Краси.

Щоб піднятися до дійсного свого призначення, людина повинна усвідомити свій ціннісний покликання, як те, що стихійно не виростає подібно природі, але можна створити культурною, душевно-духовною діяльністю.

Питання духовної орієнтації людини в світі - це та необхідність, яка потрібна їй для вироблення програм життєвості, для того, щоб певним чином відповідати на внутрішні активації психіки, такі, наприклад, як мрія, втіха, винахідництво, творчість взагалі та Ін. Таке життя людини стає самодостатньою цінністю, стає її духовним буттям. А тому, коли говорять про духовність, то перш за все мають на увазі особливе, специфічне життя людини, в якому присутні всі досягнення розвитку світу, природи, культури, самої людини не тільки на рівні свідомості, а й вчинків.

Тобто, духовність людини виконує не тільки функції обслуговування її актуальних потреб. Вона поєднує людину з людством і світом, забезпечує її, з одного боку, причетність до безмежності, а з другого - недоторкану автономність, виключність людської Індивідуальності, її самоцінність.

Коли йдеться про духовність людини і суспільства, то одразу перед дослідником постають такі феномени як: пізнання, міф, релігія, філософія, наука, мистецтво, мораль, Ідеологія і т.Ін.

З усіма цими феноменами пов'язане поняття духовного світу людини. Але серед них є такі, які слід визнати конкретно-історичними, а є й такі, які пронизують усі етапи розвитку духовного світу людства. Це: пізнання, моральність, естетичне ставлення до світу. В духовному світі особистості все це – триєдність духовних абсолютів. І тільки тоді, коли в духовному світі особистості виявлені складові триєдності надісторичних начал /Істина, Добро, Краса/, людина гармонізує зі світом і з собою. У випадку переваги в духовному світі із трьох абсолютів (або зневажливого ставлення до двох інших) починається духовна трагедія людини, коли її життя не може бути виправдане ні Істиною (бо вона інколи пов'язана зі "страшним змієм"), ні зовнішньою красою (бо відсутнє дійсне розуміння краси) і т.ін. Духовність особистості залежить від багатьох факторів, але й не в останню чергу від виробництва та споживання духовних цінностей. Якщо пізнавальна сфера духовного життя людства за останні 4 століття здійснила колосальний ривок уперед, то з певною обережністю ми повинні сказати про розвиток моральної та естетичної сфери духовного життя.

Проблема розвитку духовності особистості полягає сьогодні не стільки в тому, що недостатньо продукується цінностей та Ідеалів (вони були напрацьовані ще в міфологічно-релігійній духовності), скільки в їх "присвоєнні" особистістю для себе. Більш-менш комфортне життя людина забезпечує собі цілісною духовністю, в якій є Розум, Серце, Істина, Добро і Краса.

Але як досягти духовної зрілості? Дуже багато підходів та поглядів можна навести з цього приводу; а саме: реалістичний, гуманістичний, фантастичний, раціоналістичний, ірраціональний, релігійний та ін. Однак, на нашу думку, найоптимальніший варіант – це відродження цілісної духовності, яка відсутня із-за надзвичайної її раціоналізації.

Здійснити це перш за все повинні просвіта та виховання, надавши людині образ людини (а не обчислювальної машини, робота) на підставі триєдиної шкали загальнолюдських цінностей.

Чи можливо покластися з цього приводу на нашу школу (і загальноосвітню, і вищу) сьогодні? На наш погляд в певній мірі тому, що вона ще й досі в певній мірі "дело политическое и идеологическое" (Луначарский В.).